4
Varhaiskasvatusviraston talousarvioehdotus 2017 ja taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2017–2019

HEL 2016-001380 T 02 02 00

Esitysehdotus

Varhaiskasvatuslautakunta päättää hyväksyä ja esittää kaupunginhallitukselle seuraavan varhaiskasvatusviraston talousarvioehdotuksen vuodelle 2017 ja taloussuunnitelmaehdotuksen vuosille 2017–2019 siihen liittyvine sitovine toiminnallisine tavoitteineen ja esittää sen edelleen perustelutekstiksi kaupungin vuoden 2017 talousarvioon ja taloussuunnitelmaan vuosille 2017–2019.

Varhaiskasvatusviraston vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raami

Varhaiskasvatusviraston talousarvioehdotuksen 2017 menoraami on 390,3 milj. euroa ja tuloraami 39,9 milj. euroa. Verrattuna vuoden 2016 talousarvioon menot ovat 5,3 milj. euroa suuremmat ja 11,1 milj. euroa suuremmat kuin vuoden 2015 tilinpäätös. Vastaavasti tulot ovat 0,9 milj. euroa suuremmat kuin vuonna 2016 ja 0,8 milj. euroa pienemmät kuin vuoden 2015 tilinpäätös. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen indeksitarkistukset tulevat voimaan 1.8.2016. Helsingissä on käytössä päivähoitomaksuissa sisaralennus, joka pienentää maksutuottokertymää noin 1,6 milj. euroa vuodessa.

Liitteenä 1 on varhaiskasvatusviraston vuoden 2017 talousarvioehdotuksen sekä vuosien 2018–2019 taloussuunnitelmaehdotuksen eurotaulukot. Vuosien 2018–2019 eurotaulukot pitävät sisällään väestönkasvun aiheuttamat muutokset.

Viraston toimintaympäristön muutokset

Toimintaympäristön muutosten vaikutukset 2017 talousarvioon

Kaupunginvaltuusto on päättänyt maaliskuussa 2016 johtamisjärjestelmän uudistamisesta 1.6.2017 alkaen. Päätöksen mukaan yhtenä toimialana tulee olemaan opetus- ja varhaiskasvatustoimi. Perustettavan lautakunnan alaisuuteen kuuluvat palvelukokonaisuudet muodostetaan nykyisistä opetusvirastosta ja varhaiskasvatusvirastosta.

Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen valmistelua koskevassa kaupunginvaltuuston lähetekeskustelussa helmikuussa 2016 on todettu, että vuoden 2017 talousarvio valmistellaan ja päätetään nykyisen organisaation mukaan. Kevään 2017 aikana tullaan kaupunginvaltuustossa

päättämään talousarvion muutoksista uuden 1.6.2017 aloittavan organisaation mukaiseksi.

Kaupungin strategiaohjelma päivitetään vuonna 2017. Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen pohjana on kaupungin voimassa oleva strategiaohjelma vuosille 2013–2016.

Lakimuutosten vaikutukset

Uusi varhaiskasvatuslaki (I vaihe) on tullut voimaan 1.8.2015 alkaen, jossa säädetään varhaiskasvatukselle uudet tavoitteet. Opetushallitus valmistelee ja päättää uusista valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Tavoitteena on, että ne ovat valmiina lokakuun 2016 lopussa. Tämän pohjalta kuntien on laadittava ja otettava käyttöön uudet kuntakohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat 1.8.2017 mennessä.

Varhaiskasvatuslain 5 a §:ssä säädetään ryhmäkoosta, minkä mukaan päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito- ja kasvatustehtävässä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia. Henkilöstön suhdeluvusta säädetään edelleen päivähoitoasetuksessa. Lapsiryhmien muodostamisen ohjetta on virastossa päivitetty varhaiskasvatuslain mukaiseksi. Mainittu varhaiskasvatuslain muutos edellyttää toiminnan tarkempaa suunnittelua ja tiukempaa henkilöstön käyttöä. Koska ryhmäkoosta ei voida lain mukaan poiketa, on riskinä erityisesti viraston sijaiskustannusten nousu edellisvuosiin verrattuna.

Lapsia päiväkotiin otettaessa ja ryhmiä muodostettaessa tulee lähtökohtana olla se, että varhaiskasvatuslain 5 a §:n ja päivähoitoasetuksen 6 §:n 1 ja 2 momentin mukaiset henkilöstömitoitukset ja sisällölliset tavoitteet toteutuvat. Päiväkodeissa tulee olla kaikkina toimintapäivinä käytettävissä vähintään suhdeluvun edellyttämä henkilöstöresurssi. Lasten läsnäolo varhaiskasvatuksessa perustuu tarkempaan ennakointiin ja suunnitelmallisuuteen. Henkilöstömitoitusta tulee noudattaa myös henkilöstön sairaus- ja vuosilomien sekä muiden ennakoitavissa olevien poissaolojen osalta varautumalla niihin etukäteen. Suhdeluvusta poikkeaminen ei näiden syiden perusteella ole asetuksen mukaan mahdollista.

Varhaiskasvatuslain 11 a ja 11 b §:iä on muutettu siten, että kaikilla lapsilla on jatkossa oikeus saada varhaiskasvatusta 20 tuntia viikossa. Oikeus tätä laajempaan palveluun on perheellä esim. työn, opiskelun tai yrittäjyyden perusteella sekä lapsesta tai perheestä johtuvien tarpeiden vuoksi. Lakimuutos tulee voimaan 1.8.2016 alkaen. Helsingin kaupunki ei ole rajoittanut subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta.

Valtioneuvosto on päättänyt lokakuussa 2015 muuttaa lasten päivähoidosta annetun asetuksen 6 §:ää. Jatkossa päiväkodissa yli kolme -vuotiaiden kokopäiväisen palvelun osalta kahdeksaa lasta kohden tarvitaan yksi hoito- ja kasvatushenkilö. Muutos tulee voimaan 1.8.2016 alkaen. Helsingin kaupunki ei ole ottanut käyttöön henkilöstömitoituksen muutosta, vaan kasvattajia on edelleen yksi seitsemää lasta kohden.

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen muuttamisesta tulee voimaan 1.8.2016. Muutokset koskevat yksityisen hoidon tuen perusteita ja euromääriä. Varhaiskasvatuslautakunta päätti maaliskuussa 2016, että yksityisen varhaiskasvatuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi ja lasten hoitomuodon valintamahdollisuuksien säilyttämiseksi yli 20 viikkotunnin varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvat perheet saavat 1.8.2016 alkaen samaa kuntalisää kuin tähänkin asti.

Helsingin kaupunginvaltuusto on päättänyt joulukuussa 2015 hyväksyessään talousarvion vuodeksi 2016, että suunnittelussa vuodelle 2016 noudatetaan voimassa olevaa lakia. Mikäli varhaiskasvatuslaki muuttuu koskien subjektiivista päivähoito-oikeutta ja/tai henkilöstömitoitusta, tehdään siitä erillinen päätös kaupunginhallituksessa. Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti helsinkiläisillä lapsilla on edelleen oikeus saman laajuiseen varhaiskasvatukseen kuin ennen lain voimaan tuloakin. Päätös ei erottele julkista ja yksityistä varhaiskasvatusta, vaan lähtökohtana toiminnan suunnittelussa on kuntalaisten tasa-arvoinen kohtelu, jolloin julkisessa ja yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevia lapsia kohdellaan samanarvoisesti.

Varhaiskasvatusviraston vuoden 2017 talousarvioehdotusta laadittaessa noudatetaan tältä osin samoja perusteita kuin vuodelle 2016.

Varhaiskasvatuslain II-vaiheen valmistelusta ei ole tässä vaiheessa tarkempaa tietoa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen osalta on tulossa muutoksia. Hallituksen asiaa koskeva lakiesitys (HE 60/2016 vp) on tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä. Laissa säädettäisiin kunnan järjestämässä päiväkoti- ja perhepäivähoidossa perittävistä asiakasmaksuista. Asiakasmaksujen korotukset ehdotetaan toteutettaviksi pääosin siten, että enimmäismaksua korotetaan 22 prosenttia. Toisaalta pienituloisten yhden ja kahden lapsen yksinhuoltajien asiakasmaksut pienenevät jonkin verran. Tavoitteena on, että uusi laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista tulisi voimaan 1.8.2016 alkaen. Vuoden 2017 talousarvioehdotuksen tuloraamissa ei ole huomioitu maksutulojen nousua mahdollisesta laista johtuen. Varhaiskasvatuslautakunta on antanut lausuntonsa kaupunginhallitukselle 9.2.2016 luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaiksi.

Väestömuutosten vaikutukset

Päivähoitoikäisen väestön määrä kasvoi Helsingissä vuoden 2015 aikana 725 lapsella, yhteensä lapsia oli vuoden 2015 lopussa 38 450, eli 6,1 % helsinkiläisistä. Viimeisimmän väestöennusteen mukaan päivähoitoikäisten, 1–6-vuotiaiden, lasten määrän ennustetaan kasvavan vuonna 2016 noin 670 lapsella ja vuonna 2017 noin 470 lapsella.

Helsinkiläisistä 1–6-vuotiaista lapsista 65,3 % on kunnan järjestämässä päivähoidossa (omat päiväkodit 61,4 %, perhepäivähoito 3,1 % ja ostopalvelupäiväkodit ja maksu-sitoumukset 0,8 %). Yksityisen hoidon tukea saa 8,3 % lapsista ja 20,2 % lapsista on kotihoidon tuen piirissä. Kerhoissa käy 3,8 % lapsista ja osa heistä saa samanaikaisesti kotihoidontukea.

Päivähoitoon osallistuvien lasten osuus muuttuu iän myötä siten, että esim. vuoden 2016 alussa 3–6-vuotiaista helsinkiläisistä lapsista noin 83 % hoidettiin kunnan järjestämässä päivähoidossa ja yksityisen hoidon tukea sai lähes 10 % lapsista. Sen sijaan kotihoidon tuen piirissä oli 3–6-vuotiaista lapsista enää 5 %. Päivähoitopalvelujen kysyntään vaikuttaa lasten määrän kehityksen lisäksi vanhempien työllisyystilanne, vanhempien valinnat eri palvelumuotojen ja avustusten välillä sekä muuttoliike.

Vuonna 2016 arvioidaan lapsia, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, olevan noin 17 % 1–6-vuotiaista. Vuoteen 2020 mennessä tämän osuuden ennustetaan kasvavan noin 20 %:iin. Monikulttuuristen lasten osuus kasvaa kaikissa lapsiperheiden palveluissa tulevina vuosina.

Turvapaikanhakijoiden määrä on kasvanut Helsingissä vuoden 2015 aikana. Esiopetuksessa järjestetään vuoden 2016 aikana valmistavaa esiopetusta maahanmuuttajalapsille. Valmistava esiopetus noudattaa soveltuvin osin esiopetussuunnitelman tavoitteita ja painottuu suomi toisena kielenä opetukseen. Valmistavaa esiopetusta maahanmuuttajalapsille jatketaan edelleen vuonna 2017, ja toimintaan varataan talousarvioehdotuksessa 2017 määrärahaa vuoden 2016 tason mukaisesti.

Tärkeimmät väestön kasvualueet ovat asuntorakentamiseen vapautuvilla satama-alueilla Jätkäsaaressa, Kalasatamassa ja Kruunuvuoressa sekä Keski-Pasilan alueella, Kuninkaantammessa ja Honkasuolla. Merkittäviä täydennysrakentamisalueita on mm. Mellunkylässä, Myllypurossa ja Alppikylässä. Rakentaminen luo kysyntää varhaiskasvatuspalveluille ko. alueilla.

Lapsiperheiden köyhyys on lasten syrjäytymistä lisäävä ongelma. Vaikka valtaosa helsinkiläisistä lapsista voi hyvin, osa lapsista elää vaikeas-

sa elämäntilanteessa. Vuonna 2015 oli 2 279 ikävuosiltaan 0–6-vuotiasta lasta, joilla oli lastensuojelun asiakkuus. Tämä on 5,0 % 0–6-vuotiaiden väestöstä. Vuonna 2014 vastaava osuus oli 6,9 %. On huomattava, että lastensuojelun asiakkuus ei välttämättä korreloi perheen varallisuuden kanssa.

Positiivisen diskriminaation (pd) määräraha, 0,95 milj. euroa, on vuoden 2017 talousarvioehdotuksessa samalla tasolla kuin vuoden 2016 talousarviossa. Vuoden 2016 talousarviossa pd-määrärahaan tehtiin 0,1 milj. euron lisäys.

Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen kehityksestä 2017–2019

Oma palvelutuotanto on pääsääntöinen tapa järjestää varhaiskasvatusta. Siinä huolehditaan erityisesti varhaiskasvatuksen kehittämisestä ja päivähoidon asiakasohjauksesta.

Perheiden valintamahdollisuuksia ja talouden hallintaa on pyritty lisäämään varhaiskasvatuksen avointa toimintaa mm. kerhoja sekä monimuotoista kunnallista leikkipuistotoimintaa lisäämällä ja kehittämällä. Kerhotoiminnan järjestämisessä tehdään yhteistyötä liikuntaviraston, Korkeasaaren ja muiden kaupungin ja järjestöjen toimijoiden kanssa. Kerhotoiminnan lisäämistä on tuettu jatkamalla edelleen kerhojen maksuttomuutta 31.7.2017 asti.

Vuoden 2016 kevään aikana tehdään selvitys kerho- ja osapäivätoiminnan taloudellisuudesta osana viraston palvelurakennekokonaisuutta, ja selvitetään samalla mahdollisuuksia lisätä osapäivähoitoa ja kerhotoimintaa taloussuunnitelmakaudella 2017–2019. Varhaiskasvatusvirastoon on tilattu ulkopuoliselta konsultilta selvitys kotihoidontuen ja sen kuntalisän merkityksestä ja vaikuttavuudesta Helsingissä tulevaisuudessa. Selvitys valmistuu toukokuun 2015 loppuun mennessä. Koululaisten iltapäivähoitoa järjestetään leikkipuistoissa edellisten vuosien tapaan.

Yksityiset yritykset tai yhdistykset ovat voineet tarjota leikkitoiminnan kerhoja palvelusetelillä. Palvelusetelin käyttö vakinaistettiin vuoden 2014 alusta alkaen. Palvelusetelin käyttö on ollut vähäistä.

Yksityisiä palveluntuottajia on tuettu toiminnan käynnistämistuella talousarviovuosittain. Kaupunginvaltuusto vakinaisti yksityisen varhaiskasvatustoiminnan käynnistämistuen myöntämisen vuoden 2015 joulukuussa. Käynnistämistuen myöntämisen tavoitteena on pyrkiä turvaamaan yksityisen päiväkotitoiminnan kasvu ja monimuotoisuus Helsingissä. Vuoden 2017 talousarvioehdotuksessa varaudutaan käynnistämistuen käyttöön samansuuruisella määrärahalla kuin vuoden 2016 talousarviossa.

Yksityisiä varhaiskasvatustoiminnan palveluntuottajia tuetaan ja neuvotaan uuden toiminnan perustamisessa. Vuoden 2016 aikana tehdään kuvaus palvelun käynnistämisen prosessista ja vaiheistetaan eri toimijoiden ja viranomaistahojen roolit ja tehtävät prosessin kulussa. Tarkoituksena on taloussuunnitelmakaudelle 2017–2019 selkiyttää uusien yksityisten toimijoiden hyväksymiseen ja valvontaan liittyviä työvaiheita virastossa sekä sujuvoittaa uuden yksityisen päiväkodin avaamiseen ja toiminnan käynnistämiseen liittyvää yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa.

Varhaiskasvatuslautakunta arvioi yksityisen hoidon tuen ja kotihoidontuen kuntalisän suuruutta talousarvioehdotuksen yhteydessä vuosittain. Vuoden 2017 talousarvioehdotuksessa varaudutaan yksityisen hoidon tuen Helsinki-lisän maksamiseen myös osapäiväiseen varhaiskasvatukseen, joka maksettaisiin palveluntuottajalle. Tästä tehdään erillinen esitys varhaiskasvatuslautakunnan päätettäväksi.

Varhaiskasvatusvirastossa kiinnitetään lapsimäärien kasvaessa huomiota asiakasohjaukseen palvelustrategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Perhepäivähoidon suoritemäärä pyritään säilyttämään tulevaisuudessa nykyisellä tasolla. Varhaiskasvatuspalveluja vaihtoehtona täydentävää kansalaistoimintaa tuetaan järjestöavustuksin vuosittain talousarviomäärärahojen puitteissa. Vuoden 2017 määräraha pidetään samalla tasolla kuin vuonna 2016.

Kilpailuttaminen

Varhaiskasvatusvirastossa ei ole taloussuunnitelmakaudella 2017–2019 tulossa merkittäviä päivähoitopalveluja koskevia uusia kilpailutuksia. Palvelustrategian mukaisesti Helsingin päiväkotihoidon oma palvelutuotanto täydentyy yksityisen hoidon tuella avustettavalla päiväkotihoidolla.

Kaupunginvaltuuston lokakuun 2014 alussa päättämällä Palmia-liikelaitoksen toiminta- ja hallintomallin järjestämisellä on vaikutuksia varhaiskasvatusviraston toimintaan taloussuunnitelmakauden 2017–2019 aikana.

Varhaiskasvatusvirasto on selvittänyt alkuvuoden 2015 aikana yhteistyössä kaupunginkanslian, Helsingin kaupungin palvelukeskus-liikelaitoksen (entinen Palmia-liikelaitos) sekä muiden virastojen kanssa kaupungin omana toimintana tuotettavan ruokahuoltopalvelun tarkoituksenmukaisinta toteutustapaa. Työn jatkoksi on vuoden 2015 lopussa asetettu työryhmä valmistelemaan opetusvirastossa, varhaiskasvatusvirastossa, Helsingin palvelukeskuksessa ja osaksi sosiaali-ja terveysvirastossa käyttöönotettavaa ruokapalvelukonseptia. Työryhmän toi-

miaika on toukokuun 2016 loppuun asti. Selvitys on talousarvioehdotusvaiheessa vielä kesken.

Varhaiskasvatusvirasto solmi vuoden 2015 alussa Helsingin kaupungin Palvelut Oy:n kanssa määräaikaisen puitesopimuksen palveluyhtiön tuottamista puhtaus- ja kiinteistöpalveluista, arvoltaan noin 0,6 milj. euroa. Määräaikaisen sopimuksen taustalla on 3-7 vuoden siirtymäaikajärjestely, jonka jälkeen virasto hankkii kaikki kyseiset palvelut kilpailuttamalla. Ensimmäisen palvelukokonaisuuden sopimus päättyy 1.1.2017 ja viimeinen päättyy 1.1.2022. Tämä tarkoittaa vuosien 2017–2019 osalta yhteensä noin 0,3 milj. euron arvoisten puhtaus- ja kiinteistöpalveluiden kilpailuttamista. Alkavia kilpailutuksia suunnitellaan vuoden 2016 aikana.

Varhaiskasvatuslautakunta on päättänyt lokakuussa 2015 viraston ruokahuoltopalvelujen kilpailutuksen suunnitelmasta vuosille 2018–2022. Kilpailutettavista kohteista on muodostettu useampia alueellisia kokonaisuuksia. Ruokahuoltopalvelujen kilpailutuksen osuus kasvaa asteittain. Varhaiskasvatusviraston ruokahuoltopalvelujen hankinnan arvo on vuositasolla noin 28 milj. euroa. Kilpailutettava kokonaismäärä on noin 18 % varhaiskasvatusviraston tarvitsemista ruokahuoltopalveluista vuoteen 2023 mennessä. Kilpailutusten suunnittelu käynnistyy vuoden 2017 alkupuolella.

Riskienhallinta

Varhaiskasvatusviraston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvaus hyväksyttiin varhaiskasvatuslautakunnassa keväällä 2016.

Varhaiskasvatusviraston kaikessa toiminnassa ja hankinnoissa pyritään aktiivisesti torjumaan harmaata taloutta ja noudattamaan kaupunginhallituksen siitä antamia ohjeita sekä tilaajavastuulakia.

Toimitilojen ja kiinteistöjen kuntoon sekä niiden ylläpitoon liittyvä riskienhallinta on merkittävässä osassa varhaiskasvatusviraston riskienhallinnassa, koska viraston toimintaa on yli 400 osoitteessa. Äkilliset kiinteistöjen vesivahingot, tulipalot ja sisäilmaongelmat voivat aiheuttaa huomattavia ongelmia sekä kustannuksia toiminnalle. Tilakeskuksen rooli toimitilojen ja kiinteistöjen ylläpidossa on merkittävä. Varhaiskasvatusvirastossa toimiva poikkihallinnollinen sisäilmatyöryhmä on osa näiden riskien hallintaa.

Varhaiskasvatusviraston toimipisteissä vuonna 2015 käyttöön otettu Helsingin kaupungin Turvallisuuskierros- malli tuottaa materiaalia sekä turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaan, työn vaarojen arviointiin että arjen turvallisuuden hallintaan. Turvallisuuskierrokset vakiinnutetaan riskien hallinnan arjen toimintavälineeksi vuoden 2016 aikana. Ne tulevat

olemaan tärkeässä osassa myös vuonna 2017 varhaiskasvatusviraston turvallisuuskulttuurin vahvistamisessa.

Henkilöstöön liittyvässä riskienhallinnassa on erityisesti pyrittävä turvaamaan kelpoisen hoito- ja kasvatushenkilöstön saatavuus erityisesti ennakoivan rekrytoinnin sekä rekrytointiprosessin uudistamisen avulla.

Riskinä nähdään myös työntekijöiden osaamisen menetykset mm. eläköitymisen ja työpaikan vaihdosten yhteydessä. Virastossa tulee kiinnittää erityistä huomiota osaamisen jakamiseen, työn organisointiin, uusien työntekijöiden ja uuteen työhön perehdyttämiseen sekä yhteistyön lisäämiseen ja sujuvoittamiseen. Riskin tukipalvelujen toiminnalle ja hallinnon toimivuudelle aiheuttaa viraston hallintohenkilöstön vähäinen määrä palvelutoiminnan jatkuvasti lisääntyessä sekä tehtävien ja osaamisen kasaantuminen yksittäisille asiantuntijoille.

Kaupungin strategiaohjelma varhaiskasvatusviraston toiminnassa

Strategiaohjelman toteuttaminen varhaiskasvatusviraston toiminnassa

Varhaiskasvatusviraston strategiset tavoitteet perustuvat kaupunginvaltuuston hyväksymään Helsingin strategiaohjelmaan vuosille 2013–2016. Strategiasta on varhaiskasvatusvirastolle johdettu vuosille 2014–2017 kuusi painopistettä. Varhaiskasvatusviraston strategiset linjaukset liittyvät strategiaosuuksiin: Hyvinvoiva helsinkiläinen (Helsinkiläisten hyvinvointi ja terveys paranevat ja terveyserot kaventuvat sekä Helsinkiläisten liikunta lisääntyy), Elinvoimainen Helsinki (Kulttuurista iloa ja vetovoimaa), Toimiva Helsinki (Asukkaille sujuvat ja integroidut palvelut sekä Kaupungin toiminta on kestävää, vaikuttavaa ja tehokasta), Tasapainoinen talous ja hyvä johtaminen (Talous tasapainottuu ja tuottavuus nousee, Taitava johtaminen ja osaava henkilöstö sekä Tehokkaat ja toimivat tukipalvelut) sekä Demokratia ja osallisuus vahvistuvat (Avoin ja osallistava Helsinki).

Strategia konkretisoituu varhaiskasvatusviraston toiminnassa erilaisina toimenpiteinä ja määrärahakohdennuksina. Vuoden 2017 toiminnassa painopisteet näkyvät seuraavasti:

Hyvinvoiva helsinkiläinen

1. Lapsi voi hyvin

Lapsen hyvinvoinnin tukeminen ja kasvun sekä oppimisen edistäminen ovat varhaiskasvatuspalvelujen keskeinen sisältö. Hyvinvoinnin arvioimisessa on tärkeää kuulla lasta itseään, hänen huoltajiaan sekä havainnoida lasta.

Yhteistyössä sosiaali- ja terveysviraston kanssa jatketaan vuoden 2017 aikana ”Neuvola päiväkodissa” – toimintamallin käyttöä neljällä varhaiskasvatusalueella: Kallio-Ullanlinna-Vironniemi, Kampinmalmi-Lauttasaari-Töölö ja uusina varhaiskasvatusalueina tulevat vuoden 2017 aikana mukaan Mellunkylä ja Malmi-Pukinmäki. Toimintamallin käyttö tapahtuu määrärahojen puitteissa. Mallia on pilotoitu vuoden 2015 aikana Kallio-Ullanlinna-Vironniemen ja Kampinmalmi-Lauttasaari-Töölön varhaiskasvatusalueilla. Vuoden 2016 aikana jatketaan mallin toteuttamista edellä mainituilla alueilla koskemaan kaikkia niiden päiväkoteja. Malli sisältää lasten 3-vuotisterveys- ja hyvinvointitarkastukset sekä suun terveystarkastukset, jotka toteutetaan päiväkodeissa, lapsille tutussa ympäristössä. Samalla myös lasten vanhemmilla on mahdollisuus vertaistapaamiseen ja keskusteluun kolmevuotiaiden lasten vanhempia yhdistävistä teemoista.

Toimintamallin laajennusta varten perustetaan vuoden 2017 aikana sosiaali- ja terveysviraston ja varhaiskasvatusviraston yhteinen ohjausryhmä, joka tekee koko kaupunkia koskevan suunnitelman kustannusarvioineen vuosille 2018–2019.

Toimintamallin laajentaminen edellyttää erityisesti esimiesten ja henkilöstön verkosto-osaamisen ja yhteistyötaitojen kehittämistä.

Varhaiskasvatuksessa vaikutetaan lasten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin huolehtimalla ulkoilun, liikunnan, ravinnon ja levon tasapainosta. Helsingissä noudatetaan valtakunnallisia Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksia (2016). Varhaiskasvatuksessa huolehditaan yhdessä lasten vanhempien kanssa siitä, että lapsilla on riittävä päivittäinen mahdollisuus aktiiviseen liikkumiseen. Toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan osana varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelmaa yhdessä lasten ja vanhempien kanssa. Monipuolisessa liikkumisessa luonto ja muu liikkumista edistävä toimintaympäristö on kiinteänä osana arkea. Yhteistyötä tehdään kaupungin muiden toimijoiden sekä alueen järjestöjen kanssa.

Elinvoimainen Helsinki

2. Kulttuurista iloa ja vetovoimaa

Varhaiskasvatusvirasto tekee kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä kaupungin eri toimijoiden kanssa. Lapset luovat omalta osaltaan kaupunkikulttuuria ja saavat kuulua ja näkyä.

Yhteistyössä Helsingin kulttuurikeskuksen kanssa palkataan päiväkoteihin ja leikkipuistoihin työttömiä taiteilijoita toteuttamaan yhdessä lasten ja henkilökunnan kanssa uusia kulttuuri- ja taidekasvatuksen muotoja. Toimintatapaa pilotoitiin vuoden 2015 aikana, ja toimintaa jatke-

taan ja kehitetään edelleen vuosina 2016 ja 2017. Tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatuksen taidekasvatusmenetelmiä, lisätä henkilöstön taidekasvatusosaamista sekä edistää taitelijoiden työllistymistä.

Muita varhaiskasvatusviraston yhteistyökumppaneita ovat Nykytaiteen museo Kiasma, jonka kanssa yhteistyö nykytaidekasvatuksen menetelmien kehittämiseksi aloitettiin vuonna 2015, Helsingin kaupunginorkesteri, Helsingin yliopisto, Korkeasaari, liikuntavirasto, kaupunginmuseo sekä useat alueelliset toimijat.

Yhteistyö kaupunginkirjaston kanssa tiivistyy toiminnallisena tavoitteena vuonna 2017 olevan ”Suomi 100 Suuri Lukuseikkailu” -hankkeen myötä. Jokaisessa varhaiskasvatusviraston toimipisteessä järjestetään lapsille ja perheille 1-2 tapahtumaa vuoden 2017 aikana. Hankkeessa on erityisesti tarkoitus tuoda esille suomalaisten lastenkirjallisuuden klassikoiden asemaa.

Toimiva Helsinki

3. Vireät ja vastuulliset varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen yhteisenä tavoitteena on, että lapsella on hyvä koulun aloitus. Käytännön esiopetustyö uudistuu. Vuoden 2016 aikana otetaan käyttöön Helsingin uusi esiopetuksen opetussuunnitelma. Samalla otetaan käyttöön rakenteeltaan uudistettu toimipistekohtainen esiopetuksen toimintasuunnitelma, jonka sisältö ja arviointiosio vastaavat uusia esiopetuksen tavoitteita. Vuoden 2017 aikana koulut ja päiväkodit laativat yhteistyösuunnitelmansa uusia opetussuunnitelmia noudattaen.

Helsingin Yliopiston kanssa jatketaan yhteistyötä ja kehitetään päiväkoti Franzenian yhteydessä varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä, oppimismenetelmiä ja järjestetään pajatoimintaa laajemmin lapsille ja henkilöstölle.

Vuosina 2015 ja 2016 toteutettavasta ”Oivalluksia eskarista! – monilukutaitoa ja mobiilia oppimista edistämässä” -hankkeessa esiopetuksessa kehitettyjä pedagogisen digivälineiden käytön malleja hyödynnetään varhaiskasvatuksessa. Soveltuvin ja pedagogisesti tarkoituksenmukaisin osin lisätään tieto- ja viestintätekniikan käyttöä myös nuorempien lasten toiminnassa.

Helsingin varhaiskasvatus on mukana Helsingin yliopiston ja kuntien yhteisessä varhaiskasvatuksen laadun arviointivälineen kehittämishankkeessa. Hankkeeseen osallistuu Helsingin lisäksi yksitoista erikokoista kuntaa mukaan lukien Espoo ja Vantaa. Kehittävän arvioinnin menetelmällä saadaan tietoa toteutuvan toiminnan laadusta ja kehittä-

mistarpeista. Arviointi toteutetaan lastentarhanopettajien tekemän strukturoidun vertaishavainnoinnin pohjalta. Havainnoijiksi koulutetaan hankkeen ensimmäisessä vaiheessa 26 lastentarhanopettajaa. Hankkeeseen varataan talousarvioehdotuksessa 2017 määrärahaa.

Strategiaosuuteen sisältyy vuonna 2017 varhaiskasvatusviraston kaksi kärkihanketta: 1) Varhaiskasvatus uudistuu ja 2) Varhaiskasvatuksen digiohjelma

Tasapainoinen talous ja hyvä johtaminen

4. Talous tasapainottuu ja tuottavuus paranee

Tuottavuutta seurataan virastossa yksiköittäin. Tuottavuuden parantamiseksi varhaiskasvatusvirastossa kehitetään uusia palvelujen tuottamistapoja yhteistyössä asukkaiden kanssa hyödyntäen palvelumuotoilun menetelmiä.

Talouden raportointia ja toiminnan yksikkökustannusten seurantaa kehitetään, mm. viraston tilastointi- ja raportointiprojekti saatetaan loppuun vuoden 2017 aikana. Varhaiskasvatusalueiden ja leikkipuistotoiminnan talouden seurantaa ja raportointia jatketaan ja kehitetään yhteistyössä taloustoimiston kanssa.

Kaupungin talouden TASKU-järjestelmä otetaan käyttöön vuosien 2016–2017 aikana viraston budjetoinnissa ja ennustamisessa.

Viraston tilojen käytössä noudatetaan Helsingin kaupungin strategiaohjelmaa. Tilankäyttöä tehostetaan kehittämällä palvelutilaverkkoa. Varhaiskasvatuspalveluiden tarvetta ja paikkojen riittävyyttä seurataan säännöllisesti alue- ja kaupunkitasolla, jolloin voidaan huomioida alueiden palveluntarpeet ja taloudellisten resurssien riittävyys. Uudishankkeet, sekä päiväkodit että leikkipuistot toteutetaan tilakonseptien mukaisesti. Päiväkotihankkeet toteutetaan keskittämällä toimintaa isompiin yksiköihin, 100–200 lasta, kuitenkin niin, että isompien päiväkotien saavutettavuus on arvioitu siten, että varhaiskasvatuspalvelut lähipalveluina voidaan turvata. Kaupunginvaltuuston 13.11.2013 päättämään talousarvioon on kirjattu, että varhaiskasvatuksen tilavaatimusta tarkastetaan 9 neliöstä 8 neliöön uusissa tiloissa ja olemassa olevissa tiloissa, joissa se on toiminnallisesti mahdollista.

Varhaiskasvatuslautakunta on päättänyt vuonna 2014 tilapaikkatarkastelun yhteydessä, että vuoden 2014 aikana toteutetun tilatarkastelun jälkeen nykyisten tilojen käyttö on tehostettu äärimmilleen. Tilapaikkojen lisääminen entisestään nykyisissä toimitiloissa on palvelun laatua sekä lasten ja henkilöstön hyvinvointia heikentävä toimenpide. Varhais-

kasvatuslautakunnan tavoitteena on, että kasvavalla lapsimäärälle suunnitellaan riittävä määrä uusia toimitiloja.

Varhaiskasvatusvirasto kehittää aktiivisesti palvelutilaverkkoa poikkihallintokuntaisessa yhteistyössä tilakeskuksen kanssa. Ennen uudishankkeiden ja peruskorjausten käynnistämistä selvitetään laajemmin lähialueen palvelutiloja ja tarkastellaan mahdollisuuksia toiminnan järjestämiseen esim. kahden päiväkodin, leikkipuisto- ja päiväkotitoimintojen yhdistämiseen tai tilojen yhteiskäytön kautta.

Varhaiskasvatusviraston hallintorakenne on matala ja hallinnollisia resursseja on virastossa vähän. Uudenlaiset työtavat, laaja yhteistyö sekä yhteiset prosessit ja niiden kehittäminen ovat erityisen merkityksellisiä tuloksellisuuden kannalta.

Viraston organisaatiossa ei ole osastasoa ja koko hallinto on organisoitunut kahden toimiston alaisuudessa toimiviin yhteensä seitsemään yksikköön. Hallinnon asiantuntijoiden työskentely yhdessä valmisteltavien asiasisältöjen mukaan yli yksikkörajojen on jo vakiintunut tapa toimia. Yksiköiden välille on myös muodostunut uusia säännöllisiä yhteistyörakenteita ja verkostoja. Viraston keskeisiä laajoja toimintaprosesseja kuten esim. talousarvioehdotuksen laadintaa, käyttösuunnitelman ja tulosbudjettien sekä ennusteen laadintaa koskevat prosessit on kuvattu virastossa.

Viraston johtamisvuoropuhelumallin mukaisesti yhteinen keskustelu toteutuu sekä toimistojen omissa johtoryhmissä, että hallinnon yhteisissä yhteistoiminta-foorumeissa. Yhteistoiminta-foorumeissa, jotka korvaavat viraston henkilöstötoimikuntaa alemmat yhteistoimintarakenteet kaikissa toimistoissa, on käsitelty keskeisiä teemoja myös yhdessä hallinnon henkilöstön kanssa.

5. Taitava johtaminen ja osaava henkilöstö

Laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan tuottamisen kannalta välttämätön edellytys on ammattitaitoinen ja hyvinvoiva henkilöstö. Viraston sairauspoissaolot ovat viime vuodesta hiukan alentuneet, mutta ne ovat edelleen kaupungin keskiarvoa korkeammat. Hyvällä työkykyjohtamisella voidaan vaikuttaa henkilöstön hyvinvoinnin parantumiseen ja sairauspoissaolojen vähentymiseen.

Vuoden 2017 toiminnallisena tavoitteena oleva työkykyjohtaminen koskee kaikkia sekä esimiehiä ja työntekijöitä. Sujuva arki tukee työkykyä työuran kaikissa vaiheissa.

Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään vuoden 2016 työhyvinvointiin liittyvien pilottien ja sairausloman myöntämiskokeilun tuloksia sekä kau-

pungin työkykyjohtamismallia. Varhaisen tuen toimintamalli ja työkykyjohtamisen mallinnus käsitellään toimistojen johtoryhmissä ja yksikkötasolla. Toimistopäälliköt seuraavat säännöllisesti varhaisen tuen toimenpiteiden toteutumista yksiköissä esimiesten raportoinnin pohjalta.

Demokratia ja osallisuus vahvistuvat

6. Lapsi ja perhe toimijoina yhteisössä

Lasten osallisuutta lisääviä menetelmiä leikki- ja toimintaympäristössä lisätään ja kehittämistyötä jatketaan. Toimintaympäristöjen kehittäminen on osa kärkihankkeena olevaa varhaiskasvatuksen uudistamistyötä, ja tavoitteena on, että lapset voivat oppia ja toimia aiempaa monipuolisemmissa ympäristöissä, joiden suunnitteluun he pääsevät itse vaikuttamaan. Virastossa vahvistetaan taloussuunnitelmakauden 2017–2019 aikana lapsen osallisuutta, kuulemista ja vaikuttamista itseään koskeviin asioihin toiminnassa.

Varhaiskasvatusviraston yhtenä keskeisenä toimintatapana on kehittää vuorovaikutusta asiakkaiden ja alueen asukkaiden kanssa. Vanhempien tapaamisissa keskustellaan varhaiskasvatuksen sisällöstä ja toiminnasta. Talousarviovuoden 2017 aikana arvioidaan maahanmuuttajavanhempien osallistumista. Vuoden 2016 aikana otetaan käyttöön palvelumuotoilun keinoin kehitettyjä toiminnallisia yhteistyömuotoja vanhempien kanssa. Näiden yhteistyömuotojen käyttöönottoa jatketaan vuoden 2017 aikana. Tarkoituksena on, että varhaiskasvatuksen ja leikkipuistotoiminnan toimintaa kehitetään Helsingissä yhteistyössä perheiden kanssa ja toiminta on entistä läpinäkyvämpää.

Vuonna 2017 jatketaan lasten neuvolan kanssa yhdessä Hyve4-mallin mukaisia terveystarkastuksia, joissa lasten osallisuuteen ja hyvinvointiin keskittyvät kysymykset lapselle ovat osa mallin kokonaisuutta.

Varhaiskasvatusviraston kärkihankkeet vuonna 2017

1. Varhaiskasvatus uudistuu

Opetushallitus valmistelee ja päättää käytännön varhaiskasvatusta ohjaavan normimuotoisen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirjan lokakuussa 2016. Tämän pohjalta Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma uudistetaan siten, että uusi varhaiskasvatussuunnitelma on valmis kevään 2017 aikana, ja se on hyväksytty ja otettu käyttöön 1.8.2017 mennessä. Helsingin uusi varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan henkilöstöä, lapsen huoltajia ja lapsia osallistaen. Varhaiskasvatussuunnitelmatyön ohjausryhmänä toimii viraston johtoryhmä ja työtä koordinoimaan on perustettu projektiryhmä.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet sekä pedagogiset ratkaisut. Se on tärkein toiminnan sisältöä ohjaava asiakirja. Uudistuvan varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi henkilöstöltä vaaditaan uudenlaista osaamista, mikä tulee ottaa huomioon henkilöstön osaamisen kehittämisen suunnitelmassa sekä täydennyskoulutuksessa. Tavoitteena on laatia Helsinkiin sellainen asiakirja, joka ohjaa mahdollisimman hyvin yksiköiden toimintaa. Uudistuksen myötä yksikkökohtaisista varhaiskasvatussuunnitelmista luovutaan ja ne korvataan toimintakausittain laadittavilla toimintasuunnitelmilla, joissa kuvataan kunkin yksikön toiminnan periaatteet, painotukset, toimintatavat ja oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen kunkin toimikauden osalta. Varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetuksen opetussuunnitelma ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa koskeva suunnitelma ohjaavat sisällöllisesti toimintaa.

Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee näkymään tieto- ja viestintätekniikan aiempaa laajempi hyödyntäminen. Siinä huomioidaan myös lasten liikkumiseen liittyvät tavoitteet sekä yhteistyökumppanien rooli varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Varhaiskasvatusta kehitetään yhteistyössä perusopetuksen, lapsiperheiden palvelujen sekä kulttuuri- ja liikuntatoimijoiden kanssa. Neuvolan kanssa yhteistyössä toteutettu Hyve4-prosessi tuottaa lapsista paljon tietoa, jota voidaan hyödyntää toiminnan järjestämisessä sekä kasvun, kehityksen ja oppimisen riskitekijöiden huomioimisessa ja myöhempien ongelmien ennaltaehkäisemisessä.

2. Varhaiskasvatuksen digiohjelma

Kaupunginhallituksen antamissa talousarvioehdotuksen 2017 valmistelua ohjaavissa kannanotoissa on todettu, että toteutetaan varhaiskasvatuksen keväällä 2016 valmistuvan digisuunnitelman mukaisesti hankkeita, joiden tavoitteena on digitalisoida varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä pedagogisesti perustellussa laajuudessa. Tarkoituksena on hakea toimivia ratkaisuja kodin ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten välisen sähköisen viestinnän ja vuorovaikutteisten suunnitelmien saamiseksi käyttöön lyhyellä aikavälillä. Lisäksi varhaiskasvatuksen työaikasuunnittelujärjestelmän sekä asiakastietojärjestelmän, varhaiskasvatukseen hakemisen ja asiakasohjauksen ajantasaistamisen tai mahdollisen uusimisen suunnittelu aloitetaan. Kaikissa teknisissä hankinnoissa haetaan, mahdollisuuksien mukaan, avoimia rajapintoja käyttäviä ratkaisuja.

Digikehittämisen lähtökohtana on lapsi toiminnan keskiössä. Digitaalista pedagogiikkaa kehitetään lapsen oppimisen näkökulmasta, ja siinä panostetaan uuden teknologian käyttöönottoon kasvatustyössä ja siihen liittyvään pedagogisen osaamisen kehittämiseen. Keskeisimpiä

asioita ovat langattoman verkon rakentaminen ja samalla pedagogisen verkon käytön mahdollistaminen varhaiskasvatuksen myöhemmin valituissa toimipisteissä. Lisäksi muita osa-alueita ovat digitalisaation vaikutus asiakaspalveluun, perheiden osallisuuteen, henkilöstöön ja uudistamisen johtamiseen. Suunnittelussa huomioidaan opetusviraston Digitalisaatio-ohjelma ja kehittämistyötä tehdään yhdessä opetusviraston ja kaupunginkanslian kanssa. Tavoitteena on yhteisen tiedon tuottaminen verkossa ja verkostoissa.

Haasteena henkilöstölle digitaalisessa ympäristössä toimimiseen on työprosessien muuttuminen, vanhasta työskentelytavasta luopuminen ja uuden omaksuminen organisaation kaikilla tasoilla. Tuen saaminen henkilöstölle toiminnan muutokseen sekä toimivan ja monikanavaisen ohjeistuksen luominen on merkittävä osa digiohjelmaa ja sen kehittämiseen liittyvää työtä.

Talousarvioehdotuksen lapsivaikutukset ja vaikutukset terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen

Monipuoliset, perheiden tilanteisiin ja lasten tarpeisiin vastaavat varhaiskasvatuspalvelut antavat lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet osallisuuteen, kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Lähipalveluna varhaiskasvatuspalvelut vaikuttavat ratkaisevalla tavalla palvelujen piirissä olevien lasten ja heidän perheidensä hyvinvointiin ja tätä kautta terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen.

Päivähoitoyksiköissä, perhepäivähoidossa ja leikkipuistoissa tehdään yhteistyötä eri toimijoiden kanssa monenlaisissa tapahtumissa. Alueen asukkaiden, eri toimijoiden ja esimerkiksi sukupolvien välinen yhteistyö tuo virkistystä molemmille osapuolille. Yhteinen alueellinen toiminta luo hyvinvointia ja vahvistaa yhteisöllisyyttä.

Varhaiskasvatuksen keskeisenä tavoitteena on jokaisen lapsen suotuisan kasvun edistäminen. Varhaisen tuen tarpeessa olevien lasten löytämiseksi käytetään varhaiskasvatuksessa seuraavia toimenpiteitä:

- Neuvola ja hammastarkastus päiväkodissa -toimintamallia
- 4-vuotiaiden lasten laajennettua terveystarkastusta varhaiskasvatuksessa, joka sisältää myös lasten haastattelun.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen laatima ”Luo luottamusta - suojele lasta” -verkkokoulutus ja opas lastensuojeluilmoitusvelvollisille vakiinnutetaan virastossa osaksi henkilöstön ja esimiesten täydennyskoulutusta vuoden 2017 aikana.

Laadukas varhaiskasvatustoiminta muodostuu päivittäisestä sekä sisä- että ulkotiloissa tapahtuvasta toiminnasta. Ulkoilun, liikunnan, ravinnon

ja levon tasapaino antaa osaltaan perustan terveellisille elämäntavoille ja hyvinvoinnille. Yhdessä lasten vanhempien kanssa huolehditaan lapselle riittävät päivittäiset liikkumisen mahdollisuudet.

Toimintatilojen tulee olla sellaiset, että lapsilla ja henkilöstöllä on käytössään terveelliset ja turvalliset tilat. Huonokuntoisissa kiinteistöissä toimivista päiväkodeista tai ryhmäperhepäiväkodeista pyritään luopumaan silloin, kun se on palvelutarpeen näkökulmasta mahdollista.

Varhaiskasvatusviraston henkilöstöresurssisuunnitelma 2017–2019

Vuonna 2016 laadittua varhaiskasvatusviraston henkilöstöresurssisuunnitelmaa on päivitetty vuoden 2017 talousarvioehdotuksen laadinnan yhteydessä. Keskeisinä henkilöstömäärien arvioinnin perusteena on tarkasteltu viraston uudis- ja peruskorjaushankkeita sekä palvelun kattavuuden mukaisesti viimeisintä väestöennustetta. Suunnitelma sisältyy vuoden 2017 talousarvioehdotukseen henkilöstökustannusten osalta, mutta ei erillisenä liitteenä.

Talonrakentamisohjelmassa vuosille 2017–2026 suunniteltuja uudis- ja peruskorjaushankkeita ja niiden vaikutusta palvelutarjontaan on tarkasteltu henkilöstöresurssisuunnitelmassa hankkeen suunnitellun valmistumisvuoden (2017–2019) mukaan. Suunnitelmassa on otettu huomioon uudishankkeiden ja poistuvien tilojen yhteisvaikutukset.

Viimeisimmän väestöennusteen mukaan päivähoitoikäisten, 1–6-vuotiaiden, lasten määrä kasvaa Helsingissä taloussuunnitelmakaudella 2017–2019 noin 1 750 lapsella. Kasvatus- ja hoitohenkilöstön määrä kasvaa samassa suhteessa lasten määrän kanssa. Varhaiskasvatuslain ja lasten päivähoidosta annetun asetuksen mukaisen mitoituksen piirissä ovat välittömästi päiväkotien ja perhepäivähoidon hoito-, kasvatus- ja opetushenkilöstö sekä lapsen tuen henkilöstö ja välillisesti myös palveluesimiehet sekä siivoushenkilöstö. Yhteensä nämä ryhmät muodostavat yli 90 % koko varhaiskasvatusviraston henkilöstöstä.

Varhaiskasvatusviraston henkilöstömäärän kasvu taloussuunnitelmakaudella 2017–2019 on yhteensä noin 259 henkilöä. Viraston henkilöstömäärän arvioidaan kasvavan vuoden 2016 talousarviosta vuoden 2017 loppuun mennessä noin 80 henkilöllä. Henkilöstön määräksi arvioidaan vuoden 2017 lopussa noin 6 120 henkilöä.

Uusien kokopäivähoidolle vaihtoehtoisten palvelujen, kuten kerhojen ja osapäiväryhmien, määrän lisääminen vuosina 2016–2017 saattaa hieman lisätä henkilöstömäärää. Yleisesti voidaan todeta, että kerho- ja osapäiväryhmä on taloudellinen, jos henkilöstön työaika on käytetty tehokkaasti. Lisäksi edellytyksenä on, että ryhmässä toimii osa-aikatyötä tekevät henkilöt ja ryhmät ovat täynnä. Kerho- ja osapäivätoimintaan

osallistuville lapsille palvelu on vaihtoehto kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Työaikojen sovittaminen osapäiväisten toimintojen mukaan ei aina ole käytännön järjestelyjen osalta mahdollista yhtä tehokkaasti kuin kokopäivätoiminnassa.

Leikkipuistotoiminnan henkilöstömäärä pysyy vuoden 2016 tasolla. Hallinnon vakanssien ja henkilöstön määrät pysyvät vuoden 2016 tasolla. Varsinaisesti hallinnon työtä tekevän henkilöstön, 86 henkilöä ilman luottamushenkilöitä, osuus koko viraston henkilöstöstä, 6 120, on vain 1,40 %.

Hallinnon luvuissa ei ole huomioitu luottamushenkilöitä (seitsemän henkilöä) eikä palvelutoimintaa tukevia fysioterapeutteja (kaksi henkilöä).

Varhaiskasvatusviraston tilankäyttösuunnitelma 2017–2026

Varhaiskasvatusviraston tilankäyttösuunnitelmaan on tarkistettu viraston vuokralla olevien tilojen neliömääriä. Tilakeskukselta saatuihin tietoihin on lisätty niiden kohteiden tiedot, joissa varhaiskasvatusvirasto on alivuokralaisena, esim. osa koulujen yhteydessä olevista tiloista. Varhaiskasvatusvirasto on esittänyt kiinteistöviraston tilakeskukselle joulukuussa 2015 hankkeita talonrakentamisohjelmaan vuosille 2017–2026. Tilankäyttöohjelmaan on kuvattu tilakeskuksen kevään 2016 talonrakentamisohjelmaehdotukseen sisältyvät hankkeet.

Suunnitelmassa on tiedot varhaiskasvatusviraston käytössä olevasta kokonaishuoneistoalasta, tilavuokrista ja toimipisteiden määrästä sekä tilamäärästä suhteessa asiakasmäärään. Lisäksi taulukossa on kuvattu asiakas- ja henkilöstömäärän kehitys. Varhaiskasvatusviraston toimipisteiden lukumäärä on kuvattu vuokrasopimusten kautta. Henkilötyövuosien sijaan on käytetty henkilöstömääriä.

Tilankäyttösuunnitelmassa vuosille 2017–2026 on nähtävissä, että palveluverkon kehittämisellä on mahdollista hillitä toimipisteiden lukumäärän kasvua. Arvioitu tilamäärän muutos vuosina 2016–2026 on 6,9 %, kun samanaikaisesti väestönkasvun arvioidaan olevan jopa 13–15 %. Tämä ei kuitenkaan ole todellisuudessa mahdollista, koska tällöin ei voitaisi vastata kasvavaan palvelutarpeeseen. Talonrakentamisohjelmasta vuosille 2017–2026 puuttuu erityisesti vuoden 2020 jälkeen tilahankkeita, joita tarvitaan kasvavan väestömäärän palveluntarpeen turvaamiseksi. Tilakustannukset taas kasvavat huomattavasti, mikä johtuu peruskorjaus- ja uudishankkeiden merkittävästi korkeammista vuokrakustannuksista verrattuna vanhaan tilakantaan. Vuokrakulujen muutos tilankäyttösuunnitelmassa vuosille 2017–2026 on 17,5 %.

Varhaiskasvatusviraston tilankäyttösuunnitelma vuosille 2017–2026 on liitteinä nro 4 ja 5.

Talousarvion vaikutus strategiaohjelman talousmittareiden edistämiseen

1. Helsingin muita kuntia korkeammat palvelujen yksikkökustannukset lähenevät muiden suurimpien kaupunkien keskiarvoa.

Päivähoidon kuusikkoraportin mukaan kunnallisen päivähoidon kustannukset Helsingissä lasta kohden olivat vuonna 2014 keskimäärin 12 000 euroa vuodessa (Kuusikkokuntien keskiarvo 11 867). Kustannukset ovat laskeneet vuodesta 2013 (12 052 euroa) -0,4 %. Kustannukset lasta kohden ovat viimeisten vuosien aikana kasvaneet Helsingissä huomattavasti hitaammin kuin muissa suurissa kaupungeissa (kuusikkokunnat) keskimäärin, vaikka ne ovat vielä hieman suurimpien kaupunkien keskiarvoa korkeammat.

Kaupungin strategiaohjelman 2013–2016 mukaisesti varhaiskasvatusviraston tavoitteena on yhteistyössä kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa kaupungin tilankäytön tehostaminen. Tämä tarkoittaa yhteisten suunnitteluohjeiden noudattamista. Tilojen yhteiskäyttöä pyritään lisäämään muiden hallintokuntien kanssa palvelujen kokonaiskustannusten pienentämiseksi.

Varhaiskasvatuspalvelujen järjestämiseen liittyvät lainsäädännölliset muutokset, kuten mm. varhaiskasvatuslain voimaantulo tuo nousupaineita yksikköhintoihin ja siten viraston kustannuksiin.

Vuonna 2016 aloitettua osapäiväryhmätoiminnan lisäämistä jatketaan myös vuoden 2017 aikana.

Varhaiskasvatusviraston toimintaa seurataan erilaisin toiminnan tehokkuutta kuvaavin tuottavuusmittarein.

2. Helsinkiläisten verotettavat ansiotulot/asukas nousevat muita Helsingin seudun kuntia nopeammin.

Varhaiskasvatusvirasto noudattaa palvelustrategiaa, jossa perheet voivat valita vaihtoehtoisista varhaiskasvatuspalveluista. Palvelutarve ja kaupungin talous ohjaavat vuosittain toiminnan järjestämistä. Asiakasohjausta ja tiedottamista perheille erilaisista päivähoitopalvelun vaihtoehdoista kehitetään virastossa edelleen.

Varhaiskasvatusvirasto pyrkii laadukkailla varhaiskasvatuspalveluilla sekä toimivalla ja joustavalla toimitilojen palveluverkolla vastaamaan alle kouluikäisten lasten määrän kasvuun. Varhaiskasvatusvirasto kehittää jatkuvasti palvelutuotantoaan. Helsingissä yksityinen varhaiskasvatus täydentää kunnan omaa palvelua tarjoten perheille valinnanmahdollisuuksia. Yksityisiä palveluntuottajia tuetaan yksityiseen varhaiskasvatukseen suunnatulla yksityisen varhaiskasvatuksen tuen Helsinki-lisäl-

lä. Lisäksi vuodesta 2010 alkaen on tuettu lapsimäärän kasvun vuoksi uusia päivähoitopaikkoja perustavia yksityisiä tuottajia käynnistämistuella, josta päätetään talousarviovuosittain.

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

Tietotekniikkaohjelman toteuttaminen ja sähköisen asioinnin kehittämishankkeet

Varhaiskasvatusvirasto toteuttaa vuoden 2017 aikana Helsingin kaupungin tietotekniikkaohjelman mukaista tavoitetta lisätä sähköistä palvelua erityisesti lasten poissaolojen, loma-aikojen ja hoitotarpeiden ilmoittamiseksi. Lisäksi vuorovaikutteisia sähköisiä palveluja on tarkoitus lisätä siten, että varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelmat voidaan tehdä vanhempien kanssa yhdessä sähköisen järjestelmän kautta. Tietoturvallinen viestintä kodin ja varhaiskasvatusviraston eri toimijoiden välillä on tarkoitus toteuttaa niin, että asiakastietojen, lasten kuvien, erilaisten tapahtumatietojen ja tiedotteiden lähettäminen sähköisesti tulee mahdolliseksi.

Vuoden 2017 aikana varhaiskasvatusvirasto osallistuu kaupunkiyhteisen portaalijärjestelmän kehittämiseen. Samalla tutkitaan mahdollisuutta liittyä kansalliseen palveluväylään.

Talousarviovuonna varhaiskasvatusvirasto toteuttaa määrärahojen puitteissa kaupunkiyhteisiä kehittämishankkeita sekä viraston omia kehittämishankkeita.

1. Varhaiskasvatuksen digiohjelma

Viraston vuoden 2017 kärkihankkeena on varhaiskasvatuksen digiohjelman toteuttaminen ja vision muodostaminen vuoteen 2020. Varhaiskasvatusvirastolle on myönnetty digitalisaatio-ohjelman toteuttamiseen vuoden 2017 talousarvioehdotuksen käyttöpuolen määrärahoihin 2,0 milj. euroa ja irtaimen omaisuuden perushankinnan määrärahoihin 0,5 milj. euroa. Viraston vuoden 2016 keväällä valmistuvassa digisuunnitelmassa linjataan varhaiskasvatusviraston ja tulevan opetus- ja varhaiskasvatustoimen digitaalisen toiminnan hankkeita. Ohjelma jakautuu neljään kokonaisuuteen: pedagogiikka, asiakaspalvelun kehittäminen sekä henkilöstön ja johtamisen digitaaliset välineet. Tavoitteena on uusien esiopetuksen opetussuunnitelman ja varhaiskasvatussuunnitelman sisältöihin ja tavoitteisiin vastaaminen. Lisäksi tavoitteena on mm. määritellä varhaiskasvatuksen operatiivisen asiakastietojärjestelmän tulevaisuuden tarpeet. Lisäksi määritetään tarpeet ja mitoitukset tietoteknisille laitteille varhaiskasvatuksessa ja hankitaan laitteita pedagogiseen käyttöön vaiheittain talous-suunnitelmakaudella 2017–2019.

2. Tilastointi- ja raportointijärjestelmän uusimisen loppuunsaattaminen

Varhaiskasvatusviraston uusi tilastointi- ja raportointijärjestelmä otetaan pääosin käyttöön vuoden 2016 loppuun mennessä, mutta vuoden 2017 aikana jatketaan vielä työskentelyä tilastoraporttien viimeistelemiseksi. Lisäksi vuoden 2017 aikana aloitetaan talous- ja henkilöstötietojen integrointi raporttipohjiin. Tilastointi- ja raportointijärjestelmä tulee korvaamaan nykyisen sosiaali- ja terveysviraston ja varhaiskasvatusviraston yhteisen järjestelmän ja yksinkertaistamaan sen arkkitehtuuria. Uudesta järjestelmästä tullaan saamaan jatkossa ajantasaisemmat raportit, ja se mahdollistaa järjestelmän itsenäiskäytön sekä tulee vähentämään huomattavasti tilastomateriaalin oikeellisuuden tarkistamiseen käytettyä aikaa. Tilastomalli tulee antamaan toiminnalle uusia työvalineitä johtamisen ja suunnittelun tueksi.

3. Sähköinen asiointi

Vuorovaikutteista sähköistä suunnitelmasovellusta kehitetään yhteistyössä kaupunginkanslian kanssa. Suunnitelman avulla voidaan viestittää lasten vanhemmille päivähoidon tapahtumista ja kirjata yhdessä vanhempien kanssa lapsen hyvinvointiin ja varhaiskasvatuksen toteuttamiseen liittyviä olennaisia asioita lapsen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen oppimissuunnitelmiin. Kehittäminen aloitetaan vuoden 2016 aikana yhdellä varhaiskasvatusalueella ja laajennetaan arvioinnin myötä muille varhaiskasvatusalueille vuonna 2017.

Vuoden 2016 aikana koekäytetään huoltajien ilmoitusten välittämistä sähköisesti suoraan asiakastietojärjestelmään. Koekäytön perusteella tehdään jatkosuunnitelma, joka toteutetaan vuoden 2017 aikana.

4. Päivähoidon sähköinen läsnäoloseuranta

Perhepäivähoidon sähköinen työaikasuunnittelu ja sitä tukeva lasten läsnäoloseuranta laajennetaan koskemaan kaikkia omassa kodissaan lapsia hoitavia perhepäivähoitajia ja kolmiperhepäivähoitajia. Samalla tutkitaan mahdollisuutta levittää läsnäoloseurannan järjestelmä vuorohoitoon ja sitä kautta muihin varhaiskasvatuksen toimipisteisiin.

5. Päiväkotien lähiverkkojen parantaminen

Osana ”Neuvola päiväkodissa” -hanketta mukaan tuleviin päiväkoteihin hankitaan langattomat lähiverkot sekä parannetaan muutoinkin tietoliikenneyhteyksiä sekä lähiverkkojen hallittavuutta vuoden 2017 aikana.

Talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet

Varhaiskasvatusviraston strategiset kärkihankkeet, sitovat ja muut toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2017 on asetettu kaupungin ja varhais-

kasvatusviraston strategisten tavoitteiden ja niihin sisältyvien painotusten pohjalta seuraavasti:

Strategiset kärkihankkeet vuonna 2017

1. Varhaiskasvatus uudistuu
* painopiste: Vireät ja vastuulliset varhaiskasvatuspalvelut

2. Toteutetaan varhaiskasvatuksen digiohjelma
* painopiste: Vireät ja vastuulliset varhaiskasvatuspalvelut

Sitovat toiminnalliset tavoitteet vuonna 2017

1. ”Neuvola päiväkodissa” -toimintamallin käyttö laajenee Mellunkylän ja Malmi-Pukinmäen varhaiskasvatusalueille vuoden 2017 aikana. Tavoite on yhteinen sosiaali- ja terveysviraston kanssa.
* painopiste: Lapsi voi hyvin

2. Deflatoidut menot €/varhaiskasvatuksen palvelujen piirissä olevia lapsia (koko päiväkotihoito, koko perhepäivähoito, yksityisen hoidon ja kotihoidon tuki ja kerhot) kohden Helsingissä eivät kasva.
* painopiste: Talous tasapainottuu ja tuottavuus paranee.

Muut toiminnalliset tavoitteet vuonna 2017

1. Varhaiskasvatusvirasto osallistuu ”Suomi 100 Suuri Lukuseikkailu” -hankkeeseen tiiviissä yhteistyössä kaupunginkirjaston kanssa.
* painopiste: Kulttuurista iloa ja vetovoimaa

2. Työkykyjohtaminen tukee arjen sujuvuutta – jokaisen työpanos on tärkeä
* painopiste: Taitava johtaminen ja osaava henkilöstö

Energiatehokkuutta ja ympäristöä koskevat tavoitteet

Varhaiskasvatusvirasto toteuttaa taloussuunnitelmakaudella 2017–2019 toiminnassaan kaupungin strategiaohjelmassa 2013–2016 hyväksyttyjä ympäristötavoitteita sekä kaupunginvaltuuston syksyllä 2012 hyväksymän ympäristöpolitiikan tavoitteita. Viraston ympäristöohjelma laaditaan vuoden 2017 aikana.

Vuoden 2016 aikana laaditaan viraston energiansäästötavoitteita koskeva toimintasuunnitelma, johon sisältyy kuvaus käyttäjien ja kiinteistöhuollon välisestä yhteistyöstä energiatehokkuuden aikaansaamiseksi syksyllä 2016 allekirjoitettavan uuden energiatehokkuussopimuksen 2017–2020/2025 mukaisesti. Vuoden 2017 aikana selvitetään yhdessä tilakeskuksen kanssa sähkön ja kaukolämmön kulutuksen seurannan mahdollisuudet ja sovitaan toimintamallista.

Energiatehokkuutta parannetaan viraston henkilökuntaa ohjeistamalla sekä tekemällä kiinteistöissä mahdollisuuksien mukaan kulutusta vähentäviä toimenpiteitä yhteistyössä tilakeskuksen kanssa. Energiatehokkuutta ja ympäristöä koskevia tavoitteita raportoidaan vuosittain osana koko kaupungin ympäristöraportointia. Energiansäästösuunnitelman laatimisessa sekä seurannan ja raportoinnin toteuttamisessa ovat varhaiskasvatusviraston keskeisiä yhteistyökumppaneita kiinteistöviraston tilakeskus ja eri kiinteistöhuollon toimijat.

Vuonna 2017 otetaan käyttöön kevennetty ympäristöjärjestelmä Eko-kompassi. Vuoden 2017 aikana aloitetaan Eko-kompassiin liittyvät alkukartoitukset sekä sisäiset ja ulkoiset auditoinnit valituilla varhaiskasvatusalueilla. Kartoitusten perusteella valitaan energiatehokkuuteen, ympäristökasvatukseen sekä muihin ympäristöasioihin liittyvät kehittämiskohteet.

Varhaiskasvatusvirasto tehostaa vuoden 2017 aikana yhteistyötä kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa jätemäärien seurannan osalta jätteiden synnyn vähentämiseksi. Toimipaikkakohtainen jäteseuranta on tarpeen, sillä sen avulla on mahdollista tehostaa jätteiden lajittelua.

Varhaiskasvatusviraston henkilöstöä kannustetaan ekotukihenkilökoulutuksiin. Vuoden 2017 aikana osalle jo nimetyistä ekotukihenkilöistä järjestetään omaa koulutusta, ja ekotukihenkilöiden varhaiskasvatusta koskevaa tehtävänkuvaa päivitetään. Vuonna 2017 koulutetut ekotukihenkilöt ohjeistavat henkilöstöä toimitilojen energiatehokkuuteen ja kestävän kehityksen periaatteiden noudattamiseen yhteistyössä kaupungin eri virastojen ja liikelaitosten kanssa Eko-kompassin mukaisesti.

Ympäristötietoisuuden ja -vastuullisuuden vahvistaminen on Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa sisään rakennettu periaate. Ympäristövastuullisuuden vahvistamiseen liittyvää toimintaa varhaiskasvatusvirasto kehittää yhdessä muiden kaupungin virastojen kanssa. Tavoitteena on mm. eri virastojen ja ympäristöalan toimijoiden tuottamia materiaaleja, ideoita ja toimintatapoja jalkautetaan palveluhallintokuntien käyttöön.

Määrä- ja taloustavoitteet

Liitteestä 2 ilmenevät varhaiskasvatusviraston vuoden 2017 talousarvioehdotuksen sekä vuosien 2017–2019 taloussuunnitelmaehdotuksen määrä- ja taloustavoitteet. Vuosille 2018–2019 on huomioitu väestönkasvun mukaiset muutokset.

Tuottavuuden toteutuminen 2015–2019

Varhaiskasvatuspalvelujen tuottamisessa lähdetään siitä, että hyvin suunniteltu toiminta on taloudellista ja työhyvinvointia edistävää. Keskeisten talouteen vaikuttavien tekijöiden, kuten henkilöstön ja tilojen käyttöä sekä toiminnan suunnittelua kehitetään ja seurataan säännöllisesti virastossa käytössä olevien tunnuslukujen avulla.

Tuottavuuden toteutumisen osalta on huomioitava, että varhaiskasvatusviraston toiminnasta suurin osa on lakisääteistä toimintaa ja toiminnan kustannukset muodostuvat suurimmaksi osaksi henkilöstö- ja tilavuokrakustannuksista. Viraston keskeiset tuottavuuteen vaikuttavat tekijät ovatkin henkilöstö ja tilat. Varhaiskasvatusviraston kustannuksista oman toiminnan henkilöstökulut ovat noin 65,9 % ja tilavuokrat noin 15,0 %. Tuottavuuden kehittämisellä pyritään vaikuttamaan myös näiden kustannuserien muodostumiseen.

Virasto pyrkii lisäämään niitä palveluja, jotka vastaavat paremmin asiakkaiden palvelujen tarpeeseen ja ovat taloudellisia. Lasten sijoittaminen palveluihin tehdään strategisten tavoitteiden mukaisesti niin, että yksityinen päivähoito, perhepäivähoito, osapäivähoito ja kerhotoiminta ovat vahvasti palveluvaihtoehtoina käytössä.

Varhaiskasvatusviraston tuottavuusmatriisilla mitattu tuottavuus

Tp 2013	Tp 2014	Tp 2015	Ta 2016	Tae 2017	Tse 2018	Tse 2019
103	120	115	122	120	120	120

Viraston toimenpiteet tuottavuuden toteutumiseksi 2015–2019 ilmenevät liitteestä 3.

Tilankäytön tehokkuuden toteutuminen 2015–2019

Varhaiskasvatusviraston tilankäyttöä seurataan tilankäyttösuunnitelmassa olevilla kaupungin yhteisillä mittareilla, jotka ovat tilojen lukumäärä, käytettävissä oleva huoneistoala kokonaisuutena, sekä asiakas/lapsikohtainen huoneistoala. Päiväkotitilojen seurannassa on käytössä viraston oma tilamittari, tilatäyttöprosentti.

Varhaiskasvatusviraston tilankäytön tehokkuuden mittarit ilmenevät liitteenä 4 ja 5 olevasta tilankäyttösuunnitelmista vuosille 2017–2026.

Varhaiskasvatusvirasto on käynyt neuvotteluja tilakeskuksen kanssa uusien peruskorjaushankkeiden sijoittamisesta talonrakentamisohjelmaan. Varhaiskasvatusviraston sisäilmatyöryhmä valmistelee syksyyn 2016 mennessä ehdotuksen päiväkotien ja leikkipuistojen peruskor-

jauskohteista, joita tullaan esittämään talonrakentamisohjelmaan vuosille 2018–2027.

Päiväkotirakennusten korjausvelka on huomattava, ja peruskorjausten suunnitelmallinen ajoittaminen riittävän ajoissa on kaupungille kannattavaa. Alueellisiin väistötiloihin ja suunniteltuihin peruskorjauksiin on panostettava tulevaisuudessa. Koska peruskorjaukset nostavat kiinteistöjen vuokrakuluja, on siinä yhteydessä erityisesti tarkasteltava mahdollisuudet tilankäytön tehostamiseen ja palveluverkon kehittämiseen.

Kerhotoiminnan käyttöön ja ulkokerhotoiminnan tukitiloiksi tarvittavia sisätiloja haetaan olemassa olevista kaupungin tiloista. Leikkipuistoissa järjestetään monipuolista avointa toimintaa ja koululaisten iltapäivätoimintaa.

Varhaiskasvatuslautakunnan esitykset taloussuunnitelmaehdotuksen 2017–2019 investointiosaan

Varhaiskasvatuslautakunta päättää hyväksyä ja esittää kaupunginhallitukselle, että taloussuunnitelmaehdotuksen 2017–2019 investointiosaan varataan määrärahoja seuraavasti:

Taloussuunnitelmavuodet	2017	2018	2019
8 09 Irtaimen omaisuuden perushankinta (1 000 euroa)	1 528	5 395	4 425
8 09 33			
* josta atk-hankinnat	1 198	4 940	3 600
* josta muut hankinnat	330	455	825

Määrärahaesitykset vuosille 2018–2019 sisältävät varhaiskasvatuksen digiohjelman operatiiviseen asiakastietojärjestelmään ja tietoteknisiin laitteisiin liittyvät hankinnat sekä uudisrakennuksiin ja peruskorjauksiin liittyvät kalustehankinnat.

Esittelijän perustelut

Hallintokuntien tulee 26.5.2016 mennessä esittää kaupunginhallitukselle talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa liitteineen.

Kaupungin vuoden 2017 talousarvion raami on laadittu Helsingin kaupungin strategiaohjelman 2013-2016 taloustavoitteiden pohjalta. Tätä talouden tasapainoa ja tuottavuuden parantamista koskevaa tavoitetta edistävä linjaus on, että pidetään emokaupungin käyttömenojen (bruttobudjetoidut talousarviokohdat) reaalikasvu asukasmäärän kasvun

mukaisena vähennettynä vuotuisella 1 %:n tuottavuuden parantamisen tavoitteella. Lisäksi tavoitteena on hidastaa kaupungin velkaantumista rahoittamalla nykyistä merkittävästi suurempi osuus investoinneista tulorahoituksella sekä kiinteän omaisuuden myyntituloilla.

Jotta strategiaohjelman tasapainoisen talouden tavoitteet voitaisiin saavuttaa heikentyneessä koko maan julkisen talouden tilanteessa ja kaupungin liikelaitosten yhtiöittämisen vaikutukset huomioon ottaen, on vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raami laadittu siten, että kaupungin bruttobudjetoitujen talousarviokohtien menokasvu on strategiatavoitteen mukainen. Talousarvion 2016 ja raamin 2017 välinen vertailukelpoinen toimintamenojen kasvu on 1,2 %.

Useimpien bruttobudjetoitujen talousarviokohtien toimintamenot ovat raamissa talousarvion 2016 mukaisina. Raamissa ei ole huomioitu ns. yhteiskuntasopimuksen vaikutuksia talousarviokohtien menoihin. Raamin liikkumavara on pääosin kohdennettu niihin peruspalvelutoimintoihin, joihin väestönkasvu vaikuttaa suorimmin (sosiaali- ja terveystoimi, varhaiskasvatustoimi ja opetustoimi).

Hallintokuntien tulee varautua toiminnassaan kulloinkin voimassa oleviin virka- ja työehtosopimuksiin raamin puitteissa. Kaupunginhallituksen käyttövaroihin ei ole varattu keskitettyjä palkkamäärärahoja.

Turvapaikanhakijoiden määrä ja näistä Helsinkiin tulevien henkilöiden määrä on vielä vaikeasti arvioitavissa, mistä syystä raamissa ei ole varattu kotouttamiseen erillismäärärahaa. Kotouttamisen palvelu- ja resurssitarpeet kyetään arvioimaan paremmin talousarviovalmistelun edetessä ja tarvittavien määrärahojen mitoitus valmistellaan syksyn 2016 talousarviovalmistelussa. Raamiin sisältyy 10 miljoonan euron menovaraus kaupunginhallituksen käytettäväksi.

Hallintokuntien edellytetään talousarvioehdotuksissaan ja määrärahoja kohdentaessaan ottavan huomioon kaupunginhallituksen valmistelua ohjaavat kannanotot. Hallintokuntien tulee asettaa sitovat toiminnalliset tavoitteensa niin, että ne ohjaavat toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan.

Talousarvion 2017 valmistelutilanne tuodaan kaupunginhallitukselle tiedoksi 22.8.2016. Kaupunginhallitukselle annetaan arvio talouden tilanteen yleisestä kehityksestä, kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportti 2/2016 sekä selvitys raamiohjeistuksen toteutumisesta hallintokuntien valmistelussa. Lisäksi talousarvion 2017 menojen kokonaistaso tarkistetaan talousarviovalmistelun edetessä vastaamaan tuoreimpia ennusteita kustannustason muutoksesta ja väestönkasvusta. Myös yhteiskuntasopimuksen vaikutukset määrärahojen mitoituksessa tarkiste-

taan. Yhteiskuntasopimus tulee toteutuessaan alentamaan merkittävästi myös kuntien henkilöstömenoja.

Varhaiskasvatusviraston talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen laadinta

Varhaiskasvatusviraston talousarvioehdotus 2017 ja taloussuunnitelmaehdotus 2017-2019 on valmisteltu kaupunginhallituksen 4.4.2016 hyväksymien laatimisohjeiden sekä kaupunginvaltuuston 24.4.2013 hyväksymän vuosien 2013–2016 Helsingin strategiaohjelman mukaisesti.

Varhaiskasvatusviraston talousarvioehdotuksen 2017 valmistelun perustana on käytetty varhaiskasvatusviraston 2015 tilinpäätöstä, vuoden 2016 käyttösuunnitelmaa ja 29.2.2016 tilanteesta tehtyä virallista toteumaennustetta sekä käytössä jo olleita vuoden 2016 kevään toteumatietoja. Talousarvioehdotuksessa on pyritty ottamaan huomioon sekä väestönkehityksestä aiheutuvia että strategisilla painotuksilla tavoiteltavia asiakasmäärien muutoksia. Talousarvioehdotuksessa on huomioitu kaupunginhallituksen valmistelua ohjaavat kannanotot siltä osin, kuin niillä on vaikutusta varhaiskasvatusviraston toimintaan.

Varhaiskasvatusviraston vuoden 2017 talousarvioehdotuksen raami kattaa vuoden 2017 väestöennusteen mukaisen päivähoitoikäisen lapsimäärän kasvun aiheuttamat kustannukset.

Varhaiskasvatusvirastoon on tilattu ulkopuoliselta konsultilta selvitys kotihoidontuen ja sen kuntalisän merkityksestä ja vaikuttavuudesta Helsingissä tulevaisuudessa. Selvitys valmistuu toukokuun 2015 loppuun mennessä.

Varhaiskasvatusviraston talousarvioehdotukseen sisältyvät viraston tuottavuuden toteutuminen 2015–2019 ja viraston tilankäyttösuunnitelma 2017–2026.

Viraston talousarvioehdotuksessa esitetään mm. varhaiskasvatusviraston strategiset painotukset vuodelle 2017 sekä strategioista johdetut sitovat toiminnalliset tavoitteet, muut toiminnalliset tavoitteet, strategisista valinnoista ja mm. toimintaympäristön muutoksesta aiheutuvat muutostarpeet, sekä näistä aiheutuvat määrärahakohdennukset viraston taloussuunnitelmakauden määrärahoihin, toiminnan laajuutta kuvaavat suoritteet ja näiden tuottamiseen tarvittavat henkilöresurssit.

Viraston talousarvioehdotukseen sisältyvät esitykset kaupungin talousarvion investointiosaan mm. atk-investointihankkeiden määrärahat ja irtaimen omaisuuden hankintamäärärahat taloussuunnitelmakaudelle 2017-2019. Hallintokunnille on annettu omat raamit irtaimen omaisuuden perushankintaan vuodelle 2017. Kaupunginhallituksen talousarvioehdotuksen valmistelua ohjaavissa kannanotoissa on todettu, että to-

teutetaan varhaiskasvatuksen digitalisaatiohanke, jonka tavoitteena on digitalisoida varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä pedagogisesti perustellussa laajuudessa, kodin ja ammattilaisten välistä vuorovaikutusta sekä varhaiskasvatuksen toiminnanohjaus. Hankkeeseen on myönnetty 0,5 milj. euron määräraha irtaimen omaisuuden määrärahoihin ja kahden miljoonan euron määräraha vuoden 2017 käyttöpuolen määrärahoihin.

Liitteenä 3 on talousarvioehdotusta 2017 tukevaa aineistoa. Liitteessä on esitelty tarkemmin varhaiskasvatusviraston tilakeskukselle esittämiä tilahankkeita taloussuunnitelmakaudelle 2017–2019, jotka sisältyvät vuosien 2017–2026 talonrakentamishankkeiden rakentamisohjelmaluonnokseen. Talonrakentamisohjelmaluonnos on erillisenä liitteenä 6. Varhaiskasvatusvirasto on käyttötaloudessaan varautunut esitettävien hankkeiden toimintakustannuksiin. Esitykset menevät kiinteistölautakunnan, kaupunginhallituksen ja edelleen kaupunginvaltuuston käsittelyyn ja hyväksyttäväksi talousarvion 2017 yhteydessä.

Varhaiskasvatusviraston henkilöstötoimikunta on käsitellyt viraston vuoden 2017 talousarvioehdotusta kokouksessaan 28.4.2016.

Esittelijä

varhaiskasvatusjohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Armi Vaden, taloussuunnittelupäällikkö, puhelin: 310 43346
armi.vaden(a)hel.fi
Sampo Pajari, talouspäällikkö, puhelin: 310 24136
sampo.pajari(a)hel.fi

Liitteet

1	Eurotaulukko
2	Määrä- ja taloustavoitteet 2017
3	Talousarvioehdotuksen 2017 perusteluliite
4	Tilankäyttösuunnitelma 1
5	Tilankäyttösuunnitelma 2
6	Talonrakennushankkeet vuosiksi 2017-2026

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kaupunginhallitus
Kaupunginkanslia